

"לְבַנְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה" – חֵלֶק קַנְ"ב

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי רה"י הרב ברוך וידר שליט"א

בית שמגדלין בו תורה ותפילה (א)

בית שמגדלים בו את התורה ע"י הרבים שלומדים בו.

מקום שמגדלים בו תפילה מסביר המהרש"א:

"דתפילת הרבים בקיבוץ בית הכנסת היא יותר מקובלת..."

במקום שבו ישנם בתפילה מתפללים רבים, התפילה גדלה ומקובלת יותר. זו מעלה גדולה ונפלאה.

אשרינו שאנו זוכים להיות חלק מבית גדול כזה.

מימד של גדלות

ניתן לבאר עוד, שבישיבה 'מגדלים' כלומר נותנים מימד של גדלות לתורה ולתפילה. פירוש הדבר שבשנים בהן כל אחד נמצא ועמל כאן בישיבה אנו מבליטים את הערך המרכזי בחיים שלנו, הגדול מכל שאר הערכים. יש הרבה דברים שהיה אפשר וצריך לעשות, אבל הערך הגדול ביותר הוא תורה ותפילה, זהו מרכז חיינו.

ידוע המסופר בגמרא על רב יוסף שדיבר על מעלת חג השבועות, זמן מתן תורה, ואמר: "אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא". לולא אותו היום שבו ניתנה התורה הייתי בדיוק כמו אותם אנשים ששמם יוסף כשמי ולא היה הבדל ביני לבינם, אך כיוון שקבלנו את התורה אני זכיתי ש"למדתי תורה ונתרוממתי" כפי שמפרש רש"י שם. זה מה

מהי ישיבה?

אם נרצה להגדיר מהי ישיבה, נדמה שנוכל למצוא לכך הגדרה נפלאה ע"פ דברי הגמרא.

הגמרא במסכת מגילה¹ עוסקת ביחס שבין בית הכנסת לבית המדרש, ובהקשר מביאה את הכתוב על נבוזראדן "וַיִּשְׁרֹף אֶת בַּיִת ה' וְאֶת בַּיִת הַמִּלֶּךְ וְאֶת כָּל בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת כָּל בַּיִת גָּדוֹל שָׂרָף בְּאֵשׁ"². ונחלקו שם ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי מה זה "כָּל בַּיִת גָּדוֹל": "חד אמר מקום שמגדלין בו תורה, וחד אמר מקום שמגדלים בו תפילה". יש בית כנסת ויש בית מדרש, בית הכנסת הוא מקום שמגדלים בו תפילה ובית המדרש הוא מקום שמגדלים בו תורה, ובישיבה יש את שתי המעלות – מגדלים בה גם תורה וגם תפילה. ב"ה בישיבתנו יש את שתי המעלות יחד, מגדלים בישיבה שלנו תלמידי חכמים, כל כך מרנין את הלב לראות את עמל התורה, את השקיקה בלימוד בבית המדרש, מרומם לראות מאות בחורים ואברכים שיושבים ועמלים בתורה. זה בית שמגדלים בו תורה ויש בו קדושה של תורה.

המהרש"א על הגמרא שם מסביר מהו מקום שמגדלים בו תורה:

"שמתקבצין בו רבים ללמוד מתרבה ומתגדל התורה..."

¹ כז.

² מלכים ב כה ט

מוסיף שם הרמ"א:

"ויש אומרים דאפילו בלא עשרה עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודווקא מי שתורתו אומנותו..."

אמנם הרמ"א מסייג בהמשך שלא ירגיל את עצמו לעשות כך כדי שלא ילמדו ממנו עמי הארץ, אבל העקרון שאומר הרמ"א הוא שאדם שלומד בבית המדרש, בישיבה, עדיף שיתפלל שם ואפילו בלא מניין, מאשר להתפלל בבית הכנסת ברוב עם.

המשנה ברורה⁴ מביא את דברי הגר"א המפרש שהשו"ע לא כתב את דבריו ביחס ללומדים בבית המדרש, לגביהם מסכים גם השו"ע שעדיף שיתפללו במקום הקבוע

ללימוד ואפילו בלא מניין. רואים עד כמה גדולה מעלת השילוב של התורה והתפילה באותו מקום.

משמעות הדברים היא שלא רק שע"פ ההלכה בן ישיבה צריך להתפלל במקום בו הוא לומד, אלא שכדאי לו להתפלל במקום בו הוא לומד, במקום שמגדלים בו תורה ותפילה. הרי אמרנו שהישיבה היא "בית גדול", במקום הזה התפילה מקובלת יותר, לא רק מצד המעלה של מניין "פִּי בְּרַפִּים הָיוּ עֹמְדִי"⁵, אלא מתחדש לנו כאן שזה גם מצד המעלה של מקום לימוד התורה שבו התפילה מקובלת יותר.

שעושה התורה והישיבה, מביאה למצב של למדתי תורה ונתרוממתי. ע"י לימוד התורה אנו מתרוממים ומתגדלים. אנו צריכים ליקר ולהחשיב את התורה, ומתוך כך היא פועלת בנו ע"י לימודה, משום שערך שאדם מחשיב יש לו השפעה עצומה עליו.

ערך התפילה בבית המדרש

בנוסף לכך הישיבה היא גם מקום שמגדלים בו תפילה. בית גדול שמגדלים בו תפילה. עיקר החיים שלנו בשנים הללו הוא להבליט את עניין עבודת ה' הנעשית ע"י תורה וע"י תפילה (כמובן מתוך כוונה שמבחינה איכותית הדברים יימשכו לכל החיים). בנוסף אנו מגדלים את התפילה דווקא במקום שמגדלים בו את התורה.

השו"ע באו"ח סימן צ"ג³ כותב כך:

"בית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצווה להתפלל בו יותר מבית הכנסת..."

אדם מתלבט אם להתפלל בבית כנסת או בישיבה, עדיף שיתפלל בישיבה. כגון אם הוא גר בתל אביב ויש לו שם ישיבה או בית כנסת – ילך לישיבה.

"והוא שיתפלל בעשרה".

רק אם יש לו עשרה מתפללים בישיבה עדיף שיתפלל בישיבה ולא בבית הכנסת.

"בית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצווה להתפלל בו יותר מבית הכנסת.."

⁴ ס"ק נו

⁵ תהלים נה יט, ועי' ברכות ח.

³ סעיף יח

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁸. כל דבר שבקדושה לא יהיה בפחות מעשרה. לאור כל מה שראינו על מעלת מקום התורה נשאלת השאלה מדוע אם אדם מתפלל ביחידות במקום בו הוא לומד אינו יכול לומר קדושה?

הרב זצ"ל כדרכו לתת מבט של גודל על כל דבר מלמד אותנו בעולת ראי"ה⁹ להביט במבט מעמיק יותר, וזאת בלי לסתור חלילה את המבט הקודם שעליו דברנו שהוא נכון כשלעצמו.

הרב זצ"ל מוסיף יסוד עצום שהוא ערך מרכזי בחיינו. קדושה איננה מה שאדם עושה לעצמו. קדושה היא מה שאדם יוצא ממחשבתו הפרטית ה'כדאית', כשאדם אינו רואה לנגד עיניו את טובתו אלא רואה את טובת הכלל, זוהי קדושה.

"עיקר תוכן מעלת הקדושה הוא שיתרומם האדם לשום כל מגמתו ומעייניו (= כל כוונתו) לא לצרכי עצמו כי אם לכבודו של אדון כל העולמים ית'... וכל זמן שיחשוב האדם רק להשלים את עצמו אפילו בשלמות רוחנית אין זה בכלל קדושה".

אדם שמכוון להשלים את עצמו בשלימות רוחנית זו מדרגה גבוהה ויהיה נפלא אם כל ישראל יגיעו לכך, אבל זו עדיין אינה קדושה. אין דבר שבקדושה בפחות מעשרה מפני שקדושה פירושה השלמת הכלל, קדושה היא נתינה לכלל.

"על כן עיקר העבודה הרוממה היא להשלים את הכלל, ולזכותו ולהיטיב לו..."

כך לומדים גם מהמסופר בגמרא בברכות⁶ שאביי אמר שבתחילה היה לומד בביתו ומתפלל בבית הכנסת וכיוון ששמע את דברי ר' חייא שמאז שחרב בית המקדש אין לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד, אינו מתפלל אלא במקום שבו הוא לומד. הגמרא מוסיפה שרב אמי ורב אסי אע"פ שהיו להם שנים עשר בתי כנסיות בטבריה, היו מתפללים בין העמודים במקום בו היו לומדים. משמע מפשט הגמרא שהם לא עשו זאת מצד המניין או מצד ביטול התורה בהליכה לבית הכנסת, אלא כדי להתפלל במקום בו לומדים. חז"ל מלמדים אותנו כאן שהערך הגדול של מקום התורה ראוי לחבר אליו גם את התפילה, התפילה גדולה יותר כאשר יש את זכות התורה, וכפי שראינו גם יותר מתקבלת. אנו רואים שדבר חשוב ומועיל ונפלא הוא להתפלל בישיבה בכלל, ועוד יותר בישיבה בה האדם לומד.

קדושה – רק בציבור

אבל אם מותר לומר, כל זה הוא המבט הקטן. זהו מבט נכון ואמיתי, אכן כדאי ומשתלם להתפלל במקום לימוד תורה והתפילה מקובלת יותר, ובודאי כולם רוצים שתפילתם תהיה מקובלת, אבל עדיין זהו מבט פרטי האומר שכדאי לי יותר להתפלל במקום הזה. יש לעמוד כאן על מושג גבוה יותר, וב"ה בציבור שלנו ניתן לדבר על מדרגה גבוהה יותר.

הגמרא⁷ אומרת שאין היחיד אומר קדושה בלא עשרה, שנאמר "וְנִקְדְּשִׁיתִי בְּתוֹךְ

⁶ ת.

⁷ ברכות כא: מגילה כג:

⁸ ויקרא כב לב

⁹ חלק א עמ' רעא עין איה ברכות פרק ג פסקה מ

לישון בחדרו (מסתמא כי הוא למד עד מאוחר בלילה), הוא מקלקל לעצמו וגרוע מכך גם גורם בעקיפין רעה לכלל, מחסיר את הבית הגדול. חלילה הוא עלול להיות גם מחטיא את הרבים אם מישהו יראה אותו ויחשוב שלא נורא כל כך להפסיד תפילה בישיבה.

”אִישׁ אֶת רְעֵהוּ יַעֲזְרוּ וּלְאָחִיו יֹאמֶר חֲזֹק”¹¹
להשכים קום לתפילה בישיבה ולהתפלל את כל התפילות בישיבה, ומתוך כך בע”ה יתגדל הבית הזה יותר ויותר להיות בית שמגדלים בו תורה ובית שמגדלים בו תפילה. ב”ה אנחנו במהלך התגדלות, יש בישיבה בחורים נפלאים והתמדה עצומה, אבל אנחנו צריכים תמיד לדרוש מעצמנו להתרומם ולגדול עוד ולהיות כדברי רב יוסף “למדתי תורה ונתרוממתי”.

זו המדרגה היותר עליונה בשלמות העבודה.

הדבר הזה צריך להיות נר לרגלינו, בפרט בתפיסה התורנית-לאומית שכל עניינה הוא מחשבה על כלל ישראל ועל מדינת ישראל, אבל בראשונה האחריות היא על הכלל שאלינו אנחנו שייכים, היינו אחריות על הישיבה. זו המחשבה הכללית הבראשיתית.

יותר מזה אומר הרב זצ”ל שעיקר הרעה של הרשע אינה מה שהסב נזק לעצמו, אלא מפני הרעה שבאה מזה לכלל כולו. הדבר דומה למדרש¹⁰ המפורסם על אדם הקודח חור בספינה ואומרים לו “מה אתה עושה, הרי האניה תטבע?!” והוא משיב “מה אכפת לכם, אני קודח תחתי” זה אני פה מעל החור הזה. אם מישהו חלילה לא בא להתפלל בישיבה משום שרצה שלמות רוחנית כגון שלמד בלילה עד מאוחר, הרעה שבדבר אינה מה שהוא מפסיד תפילה מקובלת יותר ובמעלה גדולה יותר של “בית גדול” כפי שאמרנו, אלא הרעה היא מה שהוא מזיק לכלל, כי הכלל צריך אותו. למרות שמן הסתם יש מניין, הרי למדנו היום שאם מישהו חסר בבית הגדול אזי הבית הוא כבר פחות גדול ולא מגדלים בו תורה ותפילה כפי שאפשר לגדל.

אם כן המחשבה המעשית של כל אחד ואחד מאיתנו צריכה להיות בשני מישורים: צריכים לחשוב במישור הפרטי, וצריכים לחשוב גם במישור המחויבות המוסרית לישיבה, המחויבות היותר גדולה, וביטולה הוא הרעה היותר גדולה כפי שאמר הרב זצ”ל.

אנו אנשי אמת ואנו צריכים באמת לחשוב על הדברים ולזכור שאם מישהו נשאר

¹¹ ישעיה מא ו

¹⁰ ויקרא רבה ד ו

